

שימוע פלילי - בקשה להימנע מכתב אישום

הליך שימוע פלילי מתקיים לפני הגשת כתב אישום בעניינו של אדם ותכליתו היא לתת לחשוד ולעורך דינו המבקשים זאת, הזדמנות להציג את טענותיהם בפני רשויות התביעה בטרם יחלו ההליכים הפליליים בבית המשפט. בהתאם לחוק, בעבירות מסוג פשע, שדין מעל 3 שנות מאסר, על רשויות התביעה להודיע לחשוד על זכותו לשימוע, על מנת שהאחרון יוכל לפנות אליה תוך 30 יום בבקשה מנומקת מדוע יש להימנע מלהגיש בעניינו כתב אישום. הוזמנת לשימוע? עו"ד אסף דוק מסביר על הליך השימוע ותכליתו וכן כיצד ניתן להיערך אליו בהתאם.

בקשה להימנע מהגשת כתב אישום לפי סעיף 60א לחסד"פ

במאמר זה נסביר על משמעותה של זכות השימוע הפלילי המוזכרת בסעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי, על היקפה של זכות השימוע, חשיבותה והצורך החיוני בייצוג משפטי מטעם עורך דין פלילי במימושה.

לאחר שאדם נחקר במשטרה התיק בעניינו עובר לבדיקתן של רשויות התביעה לצורך עיונם בחומר הראיות ובחינת השאלה האם יש להגיש נגדו כתב אישום או אם לאו. כל אותה העת תיק החקירה נגד החשוד מצוי בסטטוס של תיק מב"ד (תיק הממתין לביור דין) ורישום בעניין מופיע בתדפיס המרשם הפלילי שלו.

מהו שימוע פלילי וכיצד מתבצע?

סעיף 60א לחסד"פ מהווה נדבך חשוב במגילת זכויות האדם בישראל בכלל וזכויות החשוד או הנאשם בפלילים בפרט. מתוך ההכרה כי ההחלטה האם להעמיד אדם לדין בגין ביצוע עבירה פלילית הינה החלטה רבת משמעות לחייו, שכן כל הגשה של כתב אישום, ואין המשנה באיזו עבירה, יש בה משום לפגוע פגיעה של ממש בנאשם.

הסעיף קובע כי על רשות התביעה שאליה הועבר חומר חקירה הנוגע לעבירה מסוג פשע (עבירות שעונשן מעל 3 שנות מאסר) להודיע על כך לחשוד (מכתב יידוע לחשוד), והוא רשאי לפנות אליה תוך 30 יום, בבקשה מנומקת **מדוע יש להימנע מהגשת כתב אישום כנגדו**. בכך מעניקה זכות השימוע לחשוד זכות טיעון ראשונית בטרם ישנה סטטוס ויהפוך מחשוד לנאשם אשר תלוי ועומד כנגדו כתב אישום בבית המשפט.

בתפ"ח 1138/05 מדינת ישראל נגד יעקב ארד נקבע כי הליך היידוע ובעקבותיו השימוע הינו זכות יסוד המוקנית לנחקר המאפשרת לו לשטוח את טענותיו במלואן ועל התביעה להאזין לדברים בנפש חפצה ומתוך נכונות להשתכנע. עוד נקבע שמדובר בזכות טיעון שהינה מן הזכויות היסודיות במשפט הישראלי ונמנית עם עקרונות של הצדק הטבעי וקשורה בטבורה לחובת ההגינות השלטונית.

זכות עיון בחומרי החקירה טרם הגשת כתב אישום

בעיקרון, חוק סדר הדין הפלילי מאפשר להגנה לקבל את חומרי החקירה מהתביעה רק אחרי שהוגש כתב אישום. יחד עם זאת, נקבע שגם במסגרת הליך השימוע הפלילי ההגנה זכאית לבקש ולקבל את עיקרי חומר הראיות שבידי התביעה בעבירות מסוג פשע על מנת שיהיה בידה להתכונן להליך השימוע באופן ראוי וממחה.

מטבע הדברים, כדי שחשוד יוכל להציג טיעונים משכנעים בשימוע ולהתגונן כראוי, עליו לדעת במה מאשימים אותו ואילו עובדות תומכות בכך. זוהי פסיקה שניתנה על ידי בית המשפט העליון, המצטרפת אל הזכות לקבלת מידע מרשויות ציבוריות. למעשה, מדובר בהנחיה ברורה מטעם היועץ המשפט לממשלה, שקובע כי יש לאפשר לחשוד או לעורך דינו לעיין בחומרי הראיות לפני השימוע. עוד קבע בית המשפט העליון כי התביעה צריכה להעמיד את עיקרי החומרים המצויים בידה, אך כאמור רק את אלו שאינם חסויים ועלולים לפגוע באינטרס ציבורי או בצד שלישי.

מכאן נובע שאכן חובה על הפרקליטות להעביר לחשוד את עיקריהם של חומרי החקירה (הלא חסויים) לפני השימוע. ואולם, היא עושה זאת בהתאם לשיקול דעת ואין היא חייבת להעביר את מכלול החומרים או רשימה שלהם, בניגוד לחובה שאחרי הגשת כתב אישום. מצב זה לא מאפשר כמובן להכיר את כל החומרים שישמשו את התביעה באם יוגש כתב אישום לבסוף, וכמו כן מותר מרחב גדול ל-"שיקולים" מצידה. על כן, במקרה של חוסר סבירות בשיקולים אלו ניתן גם לפנות לבג"צ בבקשה לשחרר חומרים שלא הועברו.

דוגמה למכתב שימוע שנשלח ללקוח המשרד:

מדינת ישראל
משרד המשפטים
פרקליטות מחוז דרום (פלילי)

תאריך: ח' באדר ב תשע"ד

10 במרץ 2014

מספרנו: 11/0000-13

בדואר רשום

לכבוד

[Redacted]

א.ג.נ.,

הנדון: מכתב ידוע חשוד לפי סעיף 60א' לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) – תשמ"ב-1982

1. לפי סעיף 60א' לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) תשמ"ב-1982 הרינו להודיעך, כי תיק משטרה מס' פלא 476-2013/ באר שבע. בו נחקרת כחשוד, הועבר לעיון הפרקליטות.
2. בכל ברור נוסף בעניין התיק הנדון, הנך רשאי לפנות בכתב לפי הכתובת הרשומה מטה ולציין את מספרנו 11/0000-13.
3. הנך רשאי בתוך 30 ימים מיום קבלת הודעה זו, לפנות בכתב לפי הכתובת הרשומה מטה, בבקשה מנומקת מדוע להימנע מהגשת כתב אישום נגדך.

בכבוד רב,

פרקליטות מחוז דרום (פלילי)

החוק, שעניינו ידוע חשוד על העברת חומר חקירה לתובע בעבירות

מסוג פשע, קובע בסעיף 60 לחסד"פ כך:

(א) רשות התביעה שאליה הועבר חומר חקירה הנוגע לעבירת פשע תשלח לחשוד הודעה על כך לפי הכתובת הידועה לה, אלא אם כן החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת התביעות, לפי הענין, כי קיימת מניעה לכך.

(ב) בהודעה תצוין כתובתה של רשות התביעה שאליה ניתן לפנות בכתב לבירורים ולהצגת טיעונים.

(ג) נשלחה הודעה לפי סעיף זה בדואר רשום, רואים אותה כאילו הומצאה כדין גם בלא חתימה על אישור מסירה.

(ד) חשוד רשאי, בתוך 30 ימים מיום קבלת ההודעה, לפנות בכתב לרשות התביעה כאמור בסעיף קטן (ב), בבקשה מנומקת, להימנע מהגשת כתב אישום, או מהגשת כתב אישום בעבירה פלונית; פרקליט המדינה, פרקליט המחוז, ראש יחידת התביעות או מי שהם הסמיכו לכך, לפי הענין, רשאים להאריך את המועד האמור.

(ה) החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת התביעות, לפי הענין, מטעמים שיירשמו, כי הנסיבות מצדיקות זאת, רשאי הוא להגיש כתב אישום, בטרם חלפו 30 הימים ואף בטרם פנה החשוד כאמור בסעיף קטן (ד).

(ו) אין בהוראות סעיף זה כדי לשנות מהוראות סעיף 74.

(ז) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על מי שבעת העברת חומר החקירה היה נתון במעצר, והוגש נגדו כתב אישום בתקופת מעצרו.

(ח) הוראות החוק לתיקון סדרי המנהל (החלטות והנמקות), תשי"ט-1958, לא יחולו לענין סעיף זה, ואולם תינתן לחשוד הודעה בכתב על החלטת רשות התביעה בהקדם האפשרי ורשאית רשות התביעה להזמין את החשוד להציג בפניה את טיעונו בעל פה.

(ט) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לקבוע סוגי פשעים שלגביהם לא יחולו הוראות סעיף קטן (א).

חריגים לזכות השימוע

כפי שבוודאי הבחנתם הוראת החוק מוציאה מגדר תחולת חובת היידוע את מי שבעת העברת חומר החקירה היה נתון במעצר וכתב האישום הוגש בעת מעצרו. לעומת זאת, באשר לחשודים אשר מצויים במעצר חובת היידוע עדיין מוטלת על התביעה להודיע לאותו חשוד על העברת חומר החקירה לרשותה. נוסף על כך, אין חובת יידוע בעבירות אלימות במשפחה.

על חשיבותה של הזכות לשימוע

זכות השימוע הפכה לזכות יסוד במשפט הישראלי ונמנית עם עקרונות הצדק הטבעי ואין היא מוגבלת רק לנסיבות שמפורטות בסעיף 60א. לחסד"פ שעל פיו בחר המחוקק להעניק זכות שימוע חקוקה בעבירה מסוג פשע, אך לא פסל לקיים זכות שימוע בעבירות עוון או חטא. די אם נפנה לדברי ההסבר להצעת החוק, שנועדה להוסיף את סעיף 60א. לחסד"פ שם נאמר כך: "עצם ההחלטה על העמדת אדם לדין ובעיקר כאשר מדובר בעבירות המוגדרות כחמורות, ההחלטה היא רבת משמעות. בחברה שבה אנו חיים די בכתב אישום, לבטח בעבירות חמורות, כדי לפגוע פגיעה קשה בנאשם. מסיבה זו מוצדק להעניק את זכות השימוע למי שמרגע ההכרעה בעניינו ישתנה מעמדו בציבור". הנחיה 14.21 של פרקליט המדינה היא הקובעת את מדיניות התביעה ביחס להיבטים השונים של זכויות היידוע והשימוע.

מכתב יידוע שני - הודעה על החלטה לשקול העמדה לדין בכפוף לשימוע

מטרת מכתב יידוע שני היא ליידע את החשוד על החלטת התביעה לשקול הגשת כתב אישום נגדו בכפוף לשימוע פלילי. במקרים בהם נשלח לחשוד כתב חשדות מפורט, אין הכרח לצרף גם מכתב יידוע שני, אך חובה לכלול בכתב החשדות את כל הפרטים העיקריים המפורטים במכתב יידוע שני. **מכתב יידוע שני צריך לכלול:**

- התייחסות לטיב החשדות כנגדו, ההתייחסות צריכה להיות ברורה ותמציתית, ובתיקים מורכבים ניתן לשלוח מכתב מצומצם בשל אילוצי זמן, ובהמשך לשלוח מכתב מפורט ומלא.
- יידוע החשוד על זכותו לפנות בכתב לתביעה בבקשה להימנע מהגשת כתב אישום כנגדו, בתוך 30 יום מקבלת המכתב.
- יידוע החשוד על האפשרות לשטוח טיעוניו בעל פה באמצעות בא כוחו, בציון העובדה כי התביעה תדון בבקשה ותחליט אם להיענות לה, וכי קבלת הבקשה מותנית בשליחת טיעוניו של החשוד בכתב בתוך 30 יום מקבלת מכתב היידוע.
- יידוע החשוד על זכותו להגיש לתביעה בקשה לעיין בחומר החקירה, בכפוף לשיקול דעתה של רשות התביעה.
- בנושאים בהם בחר החשוד לשמור בחקירתו על זכות השתיקה, לא יוכל להביא את גרסתו.

מה קורה במקרים בהם לא קוימה חובת השימוע?

כתב אישום שהוגש תוך הפרת זכות השימוע הינו בטל מעיקרו, משום שהוגש בחוסר סמכות, שכן הסמכות להגיש כתב אישום מתגבשת רק לאחר עריכת שימוע. לא בכדי הבהיר בית המשפט העליון בצורה הברורה והנחרצת

ביותר עד כה, כי יש להקפיד היטב על זכותו של חשוד לשימוע לפני הגשת כתב אישום נגדו באומרו כך: **"ניתן לומר, שאין לכם החלטה בדבר הגשת כתב אישום כל עוד לא נערך שימוע - שאם לא תאמרו כן, יש בכך הקדמת אחרית לראשית"** (ראו את דברי כב' השופט ריבלין בבג"צ 1400/06 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ממלא מקום ראש הממשלה).

מכאן, כי כאשר לא נערך שימוע, מבלי שהתקיימו הסייגים שנקבעו, אזי יוכל הנאשם להעלות טענה מקדמית לפי סעיף 149(3) לחסד"פ, דהיינו לטעון כי כתב האישום הינו פסול ולבקש להכריז על בטלותו.

יתרה מכך, גם אם התביעה תדרוש להשאיר את כתב האישום תלוי ועומד עד לעריכת שימוע, דהיינו לערוך את השימוע בדיעבד, הדבר לא יועיל לה וזאת משום שהדבר מנוגד לרציונאל העומד בשימוע מלכתחילה - שהתביעה תשמע את טענות הנאשם "בנפש חפצה" טרם הגשת כתב אישום בעניינו.

ייתכנו מצבים בהם הנאשם לא יידרש להמתין להזדמנות בה התביעה הפרה את חובתה לערוך שימוע כדי למצות את זכות השימוע. הוא יוכל להקדים תרופה למכה, וכבר בשלב הטבעי, עובר להגשת כתב האישום, לפנות לתביעה ולבקש כי יערך שימוע בעניינו, כדי לשכנעה שלא להגיש כתב אישום ולמצער להסתפק בכתב אישום בעבירה פחות חמורה.

מה לא נכלל במסגרת זכות השימוע?

חשוד שבחר בזכות השתיקה לגבי שאלות עובדתיות שהוצגו לו בחקירתו, אינו רשאי להציג עובדות אלה במהלך השימוע. בזמן השימוע אין חובה להציג לחשוד את חומר הראיות שבידי התביעה, שכן חובה כזו נוצרת עם הגשת כתב האישום בלבד.

איך עליך לנהוג בזמן השימוע?

בהליך השימוע עצמו יש להתנהל בחכמה ולא בפזיזות בהעלאת טענות היכולות, בסופו של יום, להביא להגשת כתב אישום תוך כדי "סגירת חורים" מצד הפרקליטות בהתאם לטיעונים שנאמרו בשימוע. כמו כן, חשוב להבין כי ייתכנו מצבים בהם אין כלל מקום לקיים את השימוע, שכן חשיפת קו הגנה או ראיות הגנה כבר בשלב זה יכולה לעיתים להזיק לחשוד בהמשכו של ההליך.

החלטת התביעה כיצד לנהוג בתיק נגד אדם לאחר הליך השימוע

לאחר השימוע התביעה רשאית להורות למשטרה להוסיף ולחקור **או** לנהוג באחת מן האפשרויות הבאות:

1. **להעמיד את החשוד לדין פלילי** - כלומר, להגיש כתב אישום נגד החשוד לאור העובדה שיש בחומר החקירה "ראיות מספיקות" לאישום פלילי. במצב זה, כתב האישום יוגש על-ידי התביעה לבית המשפט המוסמך מקומית ועניינית לדון באותה עבירה.

2. להחליט על גניזת התיק הפלילי באחת מן העילות הבאות:

א. היעדר אשמה פלילית - סגירת תיק פלילי בעילה זו מתאפשרת במצבים בהם אין כל ראיה הקושרת את החשוד לביצועה של עבירה, באופן שלא ניתן לייחס לו כל "אשמה". תיק שנסגר בשל חוסר אשמה, יימחק מרישומי המשטרה לחלוטין.

ב. היעדר ראיות מספיקות - סגירת תיק פלילי בעילה זו מתקיים כאשר אין בידי התביעה חומר ראיות אשר סביר שיביא להרשעת אדם בעבירה מסוימת.

ג. היעדר עניין לציבור / נסיבות העניין אינן מצדיקות המשך חקירה או העמדה לדין: סגירת תיק פלילי בעילה זו מתאפשרת במצבים בהם התביעה מגיעה לקביעה ערכית כי אין תועלת ציבורית בהעמדה לדין. ככלל, מדובר במצבים בהם אכן קיימות ראיות המצביעות כי החשוד ביצע את העבירות המיוחסות לו, אולם האינטרס הציבורי שבאי העמדה לדין גובר בנסיבות העניין. במסגרת עילה זו מובאים שיקולים רבים כגון: חומרת העבירה והנזק החברתי הנגרם ממנה, החשוד ונסיבותיו (גילו, מצב בריאותו, עברו הפלילי ואפשרות שיקומו), עמדתו של קורבן העבירה והאינטרסים של המדינה (אינטרסים מדיניים, חברתיים וביטחוניים).

בהקשר זה יוער, כי פרקליטות המדינה פרסמה לאחרונה הנחיה חדשה שמטרתה להסדיר את הודעת האזהרה או ההבהרה לחשוד שהתיק נגדו נסגר. מטרת ההנחיה היא להתוות את מדיניות התביעה בעניין השיקולים לאזהרת חשוד לאחר שהוחלט לסגור נגדו את התיק, או למתן הבהרה אודות פלילויות מעשה מסוים. ההנחיה עשויה לכלול אזהרה לחשוד כי באם יתקבלו תלונות נוספות או יעלו חשדות נוספים נגדו בעתיד, בקשר לעניינים דומים, התביעה רשאית תהא להעמידו לדין פלילי בגין אותם חשדות ואף לשקול לפתוח את התיק שנסגר מחדש ולצרפו להליך המתנהל.

3. **לסגור את התיק הפלילי בהסדר מותנה** - תיקון מספר 66 לחוק סדר הדין הפלילי קובע הסדר חדש בשם סגירת תיק מותנית המאפשר לרשויות התביעה, בתנאים מסוימים, לסגור תיק פלילי נגד אדם שנמצאו נגדו מספיק ראיות המאפשרות את העמדתו לדין בעבירות עוון או חטא, זאת בתמורה להודייתו והתחייבותו לשלם פיצוי ו/או לעמוד בפיקוח שירות המבחן ו/או להימנע מביצוע עבירה בעתיד. הסדר זה מעשיר הלכה למעשה את "ארגז הכלים" העומד לרשות התביעה, ומאפשר התאמה טובה יותר בין חומרת העבירה ונסיבות ביצועה לבין חומרת התגובה החברתית המופעלת נגד העבריין.

קיבלת מכתב שימוע - מה עליך לעשות עכשיו?

זכור, כי מרגע קבלת ההזמנה לשימוע עומדים לרשותך **30 ימים בלבד** לפנות לרשויות התביעה בניסיון להימנע מהגשת כתב אישום כנגדך. ישנה חשיבות מכרעת להיעזר בשירותיו של עורך דין פלילי מנוסה במסגרת הליך השימוע. עורך הדין יוכל לסייע לך להבין האם המקרה הספציפי שלך ראוי ויכול להסתיים ללא העמדה לדין פלילי. במידה והתשובה לכך הינה חיובית - הרי שעל עורך הדין לשאת ולתת בשמך מול נציגי התביעה על מנת ולהגיע לתוצאה המשפטית הטובה ביותר עבורך. הליך זה מהווה כלי חשוב בניסיון להימנע מהעמדתך לדין פלילי - אל

תזלזלו בו.

בכל מקרה בו אתם חשודים או נאשמים בעבירה פלילית, יש להיעזר בעו"ד פלילי מנוסה שיידע כיצד לנווט בין האפשרויות השונות שהחוק מאפשר לו. ההליך הפלילי סבוך, מורכב ומאפשר טווח פעולה רחב. כמעט כל אחד מהשלבים בהליך הפלילי יכול להוות שלב יציאה ממנו ולהיפך, מניעת יציאה ממנו. היוועצות בעורך דין הינה קריטית לאורך כל שלביו של ההליך הפלילי המתנהל נגדך. עורך הדין שייצג את האינטרסים שלך יוכל עוד משלביו הראשונים של ההליך לסכל את האפשרות שתואשם או תורשע בהאשמות שווא וכן במקרים מסוימים אף להביא לביטול ההליך הפלילי שנפתח נגדך. בכל מקרה של חשד בביצוע או מעורבות בעבירה פלילית, הצורך בייעוץ משפטי מקצועי הוא הכרחי. עורך הדין יוכל להקטין את כובד הראיות נגדך ולהביא לתוצאות המיטביות בתיק בכך שסייע לך לגבש גרסה עקבית שעשויה להיות ההבדל בין הרשעה לזיכוי.

צוות עורכי הדין שלנו, ביניהם גם יוצאי הפרקליטויות השונות ורשויות האכיפה, פועל במקצועיות ומסירות על מנת ולהגן על זכויותיך. המשרד מונה צוות אנשים מוכשר וייחודי המתורגל בחשיבה "מחוץ לקופסה" למציאת פתרונות מקוריים ופועל תמיד למען לקוחותיו ללא מורא ובנאמנות, תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת במנגנונים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצון המטופל. נוכח חשיבותה הרבה של הזכות לשימוע ונוכח ההשלכות מרחיקות הלכת שעשויות להיות לפגיעה בזכות זו על המשך ניהול ההליך הפלילי נגדך ובכך על עתידיך, עליך להתייחס להליך השימוע בכובד ראש ולהיוועץ בהקדם בעורך דין פלילי באשר לאפשרויות השונות העומדות בפניך. באפשרותך ליצור עימנו קשר בכל שעה בטלפון **052-6885006** או באמצעות הטופס המקוון באתר.